

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ АДАПТАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

©2023 УМАНЕЦЬ Т. В., КЛЄВЦЄВИЧ Н. А.

УДК 331.3:654

JEL: O32

Уманець Т. В., Клевцевич Н. А. Фінансові інструменти забезпечення цифрової адаптації бізнес-процесів реального сектора економіки

Метою даної статті є дослідження кращих світових практик державної та недержавної підтримки цифрової адаптації бізнес-процесів реального сектора економіки та розробка рекомендацій щодо напрямків розширення можливостей застосування фінансових інструментів забезпечення ефективної цифрової адаптації бізнес-процесів реального сектора економіки України. Проаналізовано: передумови та складові процесу створення цифрової економіки в Україні зокрема та у світі загалом; місце, яке займає держава у здійсненні інвестиційних рішень щодо розвитку цифрової економіки; національні моделі стимулювання інноваційного процесу; питання формування механізму цифрової трансформації управління розвитком національної економіки України. Встановлено, що сучасний етап розвитку світової економіки характеризується масштабним впровадженням цифрових технологій у різних секторах і видах економічної діяльності. Зазначено, що цифрові інновації, будучи фундаментальною рушійною силою системних перетворень в економіці, не тільки приводять до появи нових продуктів та послуг, але також створюють можливості для впровадження інноваційних бізнес-моделей, можуть сприяти значному підвищенню ефективності як у публічному, так і у приватному секторі. Обґрунтовано, що при використанні цифрових технологічних рішень українські підприємства мають нагоду реформувати механізми ведення підприємницької діяльності, протестувати новаторські технології та в підсумку підвищити свою ефективність. Систематизовано закордонний і вітчизняний досвід цифрової адаптації бізнес-процесів реального сектора економіки. Обґрунтовано прямі та непрямі фінансові важелі забезпечення ефективної цифрової адаптації бізнес-процесів реального сектора економіки. Запропоновано напрями розширення можливостей застосування фінансових важелів забезпечення ефективної цифрової трансформації України. Сформовано ряд рекомендацій органам, які відповідають за розробку та реалізацію економічної політики, щодо розширення можливостей застосування різноманітних інструментів забезпечення ефективної цифрової адаптації бізнес-процесів реального сектора економіки України.

Ключові слова: фінансові інструменти, цифрова адаптація, бізнес-процеси, реальний сектор економіки, цифровізація, цифрова трансформація.
Рис.: 1. **Бібл.:** 39.

Уманець Тетяна Василівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка відділу розвитку підприємництва, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України (Французький бульвар, 29, Одеса, 65044, Україна)

E-mail: uman_tat@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8852-4540>

Клевцевич Наталія Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу розвитку підприємництва, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України (Французький бульвар, 29, Одеса, 65044, Україна)

E-mail: wqz820731@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2010-4814>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/B-3920-2015>

UDC 331.3:654

JEL: O32

Umanets T. V., Klietvetsyevych N. A. The Financial Instruments for Ensuring Digital Adaptation of Business Processes of the Real Sector of the Economy

The aim of this article is to study the best world practices of the government and non-government support for digital adaptation of business processes in the real sector of the economy and to develop recommendations on ways to expand the possibilities of using financial instruments to ensure effective digital adaptation of business processes in the real sector of the economy of Ukraine. The following is analyzed: prerequisites and components of the process of creating a digital economy in Ukraine in particular and in the world in general; the place occupied by the State in the implementation of investment decisions for the development of the digital economy; national models of stimulation of the innovation process; issues of formation of the mechanism of digital transformation, management of the development of the national economy of Ukraine. It is found that the current stage of development of the world economy is characterized by a large-scale introduction of digital technologies in various sectors and types of economic activity. It is noted that digital innovations, being a fundamental driving force of systemic transformations in the economy, not only lead to the emergence of new products and services, but also create opportunities for the introduction of innovative business models, able to contribute to a significant increase in efficiency in both the public and private sectors. It is substantiated that when using digital technological solutions, Ukrainian enterprises have the opportunity to reformat the mechanisms of doing business, test innovative technologies and, as a result, increase their efficiency. The foreign and domestic experience of digital adaptation of business processes of the real sector of the economy is systematized. Both direct and indirect financial levers to ensure effective digital adaptation of business processes in the real sector of the economy are substantiated. Directions for expanding the possibilities of using financial levers to ensure effective digital transformation of Ukraine are proposed. A number of recommendations have been made to the bodies responsible for the development and implementation of economic policy to expand the possibilities of using various instruments to ensure effective digital adaptation of business processes in the real sector of the Ukrainian economy.

Keywords: financial instruments, digital adaptation, business processes, real sector of the economy, digitalization, digital transformation.

Fig.: 1. **Bibl.:** 39.

Umanets Tetiana V. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of Department of Enterprise Development, Institute of Market Problems and Economic-Ecological Research of NAS of Ukraine (29 Frantsuzkyi Blvd., Odesa, 65044, Ukraine)

E-mail: uman_tat@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8852-4540>

Упровадження цифрових технологій – сучасна ознака розвитку світової економіки. Цифрові інноваційні рішення приводять до впровадження новаторських бізнес-моделей і можуть сприяти суттєвому збільшенню результативності як у бізнес-середовищі, так і в публічному секторі. Впроваджуючи цифрові технології, українські компанії отримують можливість суттєво змінити прийоми ведення підприємницької діяльності, випробувати нові технології та в підсумку підвищувати ефективність своєї діяльності. Проте в практиці господарювання вони можуть стикатися з перешкодами впровадження таких рішень через нестачу фінансових ресурсів та необхідність підтримувальних заходів процесу цифрових перетворень. Таким чином, органам, які здійснюють керівництво процесами створення та реалізації національного економічного курсу, важливо розглянути можливість використання різноманітних інвестиційних механізмів, щоб підтримати представників підприємницького середовища в подоланні існуючих фінансових проблем на шляху до цифрових перетворень. Вказане вимагає розробки та імплементації певного інструментарію підтримки таких змін.

Питанням адаптації управління бізнес-процесами в умовах цифровізації присвячені роботи Т. В. Уманець, Л. С. Шаталової [1], Н. А. Шлафман, О. В. Бондаренко, Захарова О. В. [2]. Проблема розвитку цифрової економіки та трансформаційним процесам, що відбуваються в суспільстві під впливом цифровізації, приділяють увагу такі вітчизняні вчені, як: Б. В. Буркинський, О. С., Лайко, О. І. Вишневський, В. М. Геєць, А. А. Гриценко, С. І. Князев, І. Г. Манцуров, Я. В. Храпунова, В. П. Омельченко, А. С. Барвінок, В. М. Тарасевич, І. Г. Яненко та ін. [3–9]. Ролі держави у сприянні інвестиціям у розвиток цифрової економіки присвячені роботи Ю. В. Корнеєвої [10]. Зарубіжному досвіду та вітчизняним реаліям цифрової трансформації публічного управління приділяють увагу О. О. Скорик, Н. П. Рябоконт, А. І. Михайлишин, З. О. Тягунова, В. М. Бондаренко, М. Б. Прокопчук [11–14]. Державній підтримці інновацій присвячені роботи В. О. Лігузової, Ю. В. Баклаженко, Р. М. Гирі [15]. Національні моделі стимулювання інноваційного процесу розглядає О. П. Карп'юк [16].

Поряд із певними науковими досягненнями за даною проблематикою дослідження питання пошуку механізмів забезпечення ефективної цифрової адаптації бізнес-процесів реального сектора економіки, залишаються недостатньо розробленими та потребують додаткових обґрунтувань з урахуванням зарубіжного досвіду цих перетворень.

Метою даної статті є дослідження кращих світових практик державної та недержавної підтримки цифрової адаптації бізнес-процесів реального сектора економіки та розробка рекомендацій щодо напрямків розширення можливостей застосування фінансових інструментів забезпечення ефективної цифрової адаптації бізнес-процесів реального сектора економіки України.

Теоретичну основу даної наукової роботи складають кращі світові практики державної та недержавної підтримки цифрової адаптації бізнес-процесів реального сектора економіки, що мають місце в працях теоретичної та практичної спрямованості. Для реалізації даної наукової розробки та досягнення визначеного метою дослідження результату в статті застосовано методи монографічного аналізу та синтезу, графічної інтерпретації результатів аналізу та узагальнення.

Фінансові важелі забезпечення ефективної цифрової адаптації бізнес-процесів реального сектора економіки доцільно розглядати за двома напрямками впливу: з боку державного та приватного секторів (рис. 1).

Досвід низки країн світової економіки демонструє, що підтримка з боку держави є найбільш важливим чинником позитивної реалізації цифрових перетворень. Це означає, що органам, які реалізують національний економічний курс, важливо використовувати такі інвестиційні інструменти, які дадуть можливість підприємцям подолати існуючі фінансові проблеми та здійснювати цифрові трансформації своїх бізнесів.

Основними інструментами прямої підтримки, забезпечення ефективної цифрової адаптації бізнес-процесів з боку державного сектора є такі:

- ★ **Пряме бюджетне фінансування.** Найбільш поширеним компонентом стратегії держави щодо розвитку та посилення процесів цифровізації є надання прямої бюджетної підтримки на створення цифрової бази чи виконання наукових і дослідних робіт тощо. Інструменти прямої фінансової допомоги часто реалізується як інструменти заохочення впровадження інновацій та застосовуються країнами при здійсненні державних програм. Так, наприклад, найбільш провідним у сфері імплементації механізмів цифрової трансформації економіки є Китай, США, група «Digital 5», які створюють і фінансують національні програми підтримки досліджень та використання ін-

Рис. 1. Фінансові важелі забезпечення ефективної цифрової адаптації бізнес-процесів реального сектора економіки

Джерело: авторська розробка.

формаційно-комунікаційних технологій, а саме: штучного інтелекту, блокчейну, промислового Інтернету речей.

В Україні останнім часом урядом за підтримки ЄС реалізується ряд програм, зокрема програма «Цифрова Європа»; програма «Цифрова трансформація для України»; програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України»; програма «Акселератор цифрової стійкості Громада 4.0» [17; 18].

✦ **Державні закупівлі.** Стимулювати попит на інновації в розвиток інформаційних технологій, а також підтримку, впровадження та розповсюдження проривних ідей та принципово нових інновацій (з точки зору товарів, процесів, бізнес-моделей тощо) можна за допомогою ще одного важеля – програми державних закупівель. Держава виступає в даному випадку як найбільший споживач, трансформуючи публічні потреби в суттєвий інструментарій державного регулювання та підтримки розвитку інформаційних технологій.

Важливим для нашої країни в цьому напрямку є досвід США. Державні закупівлі в США «забезпечують вигідні умови підрядникам (університетам, підприємствам, неприбутковим корпораціям тощо). Так, підрядники, виконавці програм мають право списати на загальну суму державного замовлення витрати: на власні науково-дослідні роз-

робки, що включені до загальної вартості державного цивільного контракту (10–12%); виробництва та професійної перепідготовки науково-технічного та виробничого персоналу і фахівців на іноземних фірмах, у науково-дослідних центрах або університетах у зв'язку з виконанням державних інноваційних програм; пов'язані з придбанням необхідних факторів виробництва за кордоном, якщо вони за своїм рівнем перевищують відповідні зразки США» [19].

Останнім часом Китай активно використовує систему державних закупівель відповідно до національних програм підвищення інноваційної активності у сфері розробки та впровадження інформаційних технологій. «Так, державні установи зобов'язані виділяти значну частку своїх коштів на закупівлю інноваційної продукції тільки китайських підприємств: не менше 30% витрат на обладнання, а в разі виділення коштів з пріоритетного національного проекту – не менше 60%» [20]. «Причому така закупівля має здійснюватися незалежно від вигідності покупки, оскільки за існуючими правилами є неможливим придбання іноземної інноваційної продукції, якщо їй існує альтернатива всередині країни» [21].

Проблемою можливого використання такого інструменту в Україні є те, що Закон «Про публічні закупівлі» не має необхідних важелів підтримки інновацій та формування заходів, важливих для їх імплементації. Незважаючи на зазначені аспекти, припускаємо,

що за відповідного нормативно-правового врегулювання порядку публічних закупівель цей механізм може стати вирішальним інструментом цифрових змін в економіці нашої країни, оскільки відкриватиме низку можливостей для українських підприємств, а саме: відкриття нових ринків та генерування знань і технологій, корисних для подальшого розвитку нових товарів і послуг. Ефективність цього механізму залежатиме від узгодження із системою управління державними фінансами та з бюджетною системою.

- ✦ **Цільова підтримка молодих інноваційних підприємств** включає фінансову та/або технічну підтримку інновацій у стартапах, а також інструменти підтримки створення та розвитку молодих інноваційних підприємств. Подібні важелі включають гранти та субсидії, інноваційні ваучери, програми співпраці між великими компаніями та невеликими бізнес-структурами тощо.

Така допомога зазвичай перерозподіляється в міру отримання заявок або на змагальній базі. «Вона може надаватися у формі прямих (наприклад, безоплатних внесків, так званих часткових субсидій) або непрямих субсидій (наприклад, фінансування для підготовки людських ресурсів)» [22]. «Успішними прикладами є програми надання грантів для досліджень та розробок для малого бізнесу, такі як програма SBIR у США і подібні програми в Австралії, Нідерландах і Сполученому Королівстві, кошти яких використовуються для фінансування досліджень на ранніх стадіях розробки продукту» [23, с. 156].

Такі інструменти можуть застосовуватися для фінансування проектів, пов'язаних зі створенням нових товарів та/або процесів в Україні, та можуть покривати частину очікуваних чи фактичних витрат бізнесу.

- ✦ **Стандартизація інноваційної продукції.** Відмітимо, що загалом вітчизняна практика відповідає світовим тенденціям у галузі стандартизації. Зокрема, здійснюється розробка стандартів за такими перспективними напрямками, як промисловий Інтернет речей, кіберфізичні системи та ін. Разом із цим в Україні не повною мірою сформовано національну модель цифровізації виробництва, а також відсутні рамкові умови цифрової трансформації секторів економіки, що забезпечують сумісність систем. Наразі рівень впровадження цифрових технологій у реальному секторі економіки залишається низьким, вітчизняні підприємства використовують традиційний набір цифрових технологій. «Причина цього – нестача вітчизняних технологій та відсутність стандартів, що регулюють їх використання. Вказана обставина змушує по-новому поглянути на роль стандартизації у вирішенні

практичних проблем створення та експлуатації сучасних складних систем різного функціонального призначення. Природно, що в цих умовах розробка та супровід програмного забезпечення неможливі без сукупності нормативно-методичних документів, які регламентують різні аспекти діяльності всіх учасників, спеціальних регламентів та методик їх взаємодії на різних етапах життєвого циклу» [24]. Для перелому ситуації важливо створити стимули для бізнесу з розробки стандартів, а також їх подальшого просування всередині країни та за її межами. Це, своєю чергою, вимагає реалізації політики підтримки з боку держави щодо стимулювання інвестицій підприємств у цифрові рішення.

Дефіцит фінансових коштів публічного сектора, необхідних для безпосередньої підтримки створення та імплементації інформаційних технологій, підвищує важливість застосування непрямих інструментів, зокрема:

- ✦ **Податкова підтримка.** Багато урядів використовують податкову систему як механізм стимулювання процесів цифровізації економіки. Наразі податкові пільги мають прямий вплив на результативність роботи суб'єктів господарювання, залишаючись найбільш розповсюдженими механізмами в державах, що розвиваються [25, с. 84–88].

Китай, наприклад, надає перевагу так званим «податковим субсидіям і податковим канікулам з податку на прибуток (0% протягом 2 років, протягом наступних 3 років 12,5%, пізніше 15%). Пільгова ставка ПДВ – 0% діє для всіх експортних ІТ-послуг» [26; 27]. В Індії функціонує своя система залучення іноземного фінансування, направлена на створення цифрових товарів. «ІТ-компанії, які перших 5 років роботи спрямовують свою діяльність на експорт, не сплачують податок на прибуток на активи, наступні 5 років лише половину і мають можливість продовжити пільговий період ще протягом 5 років. Усі заповзичення у сумі до \$500 млн застосовують спрощену систему оподаткування» [28]. «В Ізраїлі для ІТ-сфери є пільговий податок на прибуток (5%, 8%, 16%) для ІТ-підприємств різних рангів та пріоритету, також діє фінансова підтримка в розмірі 10–30% на купівлю устаткування» [20].

У нашій державі протягом останніх десяти років (з 1 січня 2013 р. до 1 січня 2023 р.) для українського ІТ-сектора діяла пільга, яка дозволяла компаніям галузі не сплачувати податок на додану вартість. Проте 2022 року відповідний законопроект щодо продовження пільги у Верховній Раді хоча й зареєстрували, але він не був проголосований. Тож тепер ІТ-компанії мають сплачувати ПДВ. Для багатьох суб'єктів що працюють у сфері ІТ, які створю-

ють і впроваджують власні інформаційні продукти на українському ринку, спрощення системи оподаткування має суттєве значення для їх роботи в Україні.

У даний час Україна відрізняється слабкою податковою системою та низькою результативністю податкових механізмів, що пов'язано зі слабкою орієнтацією на забезпечення синергії між різними гравцями інноваційних процесів.

Розширення використання різних варіантів податкових преференцій, беручи до уваги світові тенденції, сформує основу для зміцнення конкурентних переваг підприємців, які задіяні у сфері ІКТ.

✦ **Пільгове кредитування.** Такі інструменти часто орієнтовані на створення умов для впровадження цифрових технологій компаніями або придбання новітнього устаткування, важливого для здійснення інвестиційних проєктів, пов'язаних із цифровою трансформацією. Вони можуть включати широкий спектр програм, направлених на зменшення вартості фінансових ресурсів, залучених підприємствами в комерційних кредитних установах для виконання інноваційних проєктів. Здешевлення кредитних ресурсів дозволить компенсувати високу ризикованість таких проєктів.

Інформативними для нашої країни є такі програми: «В Італії – кредитна програма «Будинок нових технологій», що сприяє впровадженню бізнесу цифрових технологій; у Канаді – програма розширення бізнесу та підвищення продуктивності «Зростання за рахунок інновацій», спрямована на те, щоб допомогти малим підприємствам впроваджувати цифрові технології з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності; в Нідерландах – кредитні програми для нових проєктів у рамках схеми фінансування для перевірки, підтвердження та розвитку інноваційної ідеї; у Португалії – програма фінансової підтримки малих підприємств з поліпшення цифрових організаційних та управлінських навичок» [30, с. 132].

Щодо нашої країни, відмітимо, що в Україні працює національна інноваційна фінансово-кредитна установа. Вона організована для фінансової підтримки інноваційної діяльності підприємців та представляє собою установу, базовим завданням якої є фінансування різних суб'єктів господарювання, які провадять інноваційну діяльність на території України. Зазначимо, що відкриття такої організації не мало значного впливу на інноваційні процеси в країні. Ще одна фінансова установа – Фонд підтримки малого інноваційного бізнесу «так і не почала діяти через відсутність коштів у бюджеті, а його регіональні відділення не створювалися через їхню сумнівну ефективність. Спеціалізований ПАТ «Інноваційно-промисловий банк» збанкрутував і був позбавлений ліцензії ще у 2012 р.» [31].

Таким чином, питання формування фінансової інфраструктурної підтримки інноваційної діяльності в нашій державі залишається відкритим.

«В Україні вже 4 квартал поспіль падають обсяги комерційного кредитування – попри анонсовані державні програми підтримки та пролонгацію «Доступних кредитів 5–7–9». Порівняно з довоєнним періодом номінальний його обсяг скоротився на 140 млрд грн. Показник банківського кредитування економіки України складає майже 10% від валового внутрішнього продукту – це найнижчий індикатор у світі серед країн з ринками, що створюються. На фоні цих уже системних проблем аномально зростає прибутковість банківської сфери, котра відійшла від своєї основної функції – кредитування економіки. Ринкові джерела формують лише 40% доходів банків, решта – депозитні сертифікати НБУ (30% всіх прибутків – 43,2 млрд грн за півроку) та урядові облігації. За 10 місяців поточного року прибуток фінустанов склав 95 млрд грн. Це в 11 разів більше, чим за цей самий період 2022 року» [32; 33].

Серед основних проблеми із залученням кредитних ресурсів підприємствами відмітимо такі:

- ✦ недостатня кількість банківських ресурсів для середньо- та довгострокового кредитування інвестиційних інноваційних проєктів, що стримує розвиток галузей реального сектора економіки;
- ✦ недостатній розвиток страхового ринку, що не може покрити всі ризики;
- ✦ відсутність ліквідної застави в більшості інноваційних компаній;
- ✦ поточні ризики, пов'язані з несформованим уявленням у представників банківської сфери щодо роботи з цим колом питань;
- ✦ зарегульована та протяжна в часі схема отримання банківського кредиту, його висока вартість.

Фінансова підтримка цифрових трансформацій в національній економіці може бути здійснена і за допомогою можливостей приватного сектора.

Серед основних важелів такої підтримки можемо виділити такі:

- ✦ **Краудфандинг.** У ряді країн надається підтримка, що передбачає створення сприятливих умов для використання інноваційних форм фінансування цифрових компаній, зокрема платформ для краудфандингу. Краудфандинг є відомим механізмом реалізації стартапів. Акумуляція інвестицій через такі платформи дає можливість освоювати нові ринкові ніші: «один із суттєвих позитивів краудфандингу полягає в тому, що він дає змогу отримати фінансування без участі банків, венчурних фондів та бірж. За участі краудфан-

дингових механізмів цей процес став набагато простішим і демократичнішим. Для автора проекту це можливість зібрати кошти на свій проект без кредитів і передачі авторських прав. Це ще й чудовий PR-привід, можливість розповісти про проект без додаткових витрат. Величезним плюсом є також особиста зацікавленість людини, яка підтримує проект» [34]. Динаміка функціонування міжнародних краудфандингових-платформ має свої особливості та відрізняється від вітчизняних не лише траєкторією, яку мають проекти, а й варіантами залучення інвестицій на їх втілення.

Цікавим для України є досвід США стосовно використання механізму краудфандингу для інвестицій в науку. Краудфандингова платформа Experiment, створено з декількох причин: по-перше, для того, щоб дослідники могли опублікувати пропозиції своїх експериментів, описати метод дослідження та супроводжувати фундаторів новинками з лабораторій, а по-друге, щоб гроші з грантів, що отримують науковці в університетах, не «з'їдалися» адміністрацією, а це близько 40–60%. Зараз платформа має 44,8% профінансованих проектів і близько семи мільйонів доларів, інвестованих у науку» [35].

Наші співвітчизники присутні як на міжнародних, так і національних краудфандингових платформах. Найпопулярнішою із закордонних є Kickstarter. Проте відмітимо, що українці не мають змоги власноруч тут зареєструвати свій інвестиційний проект. Лише певне коло країн мають таку можливість. Тому для краудфандингу на платформі Kickstarter нашим громадянам потрібно використовувати довірчу особу – представника однієї із тих держав – яка реалізовуватиме взаємодію з банками та здійснюватиме податкові платежі.

Серед українських платформ зараз найбільш відомі: «Спільнокошт», RazomGo, GoFundEd, StartEra, Ulule тощо. Звісно, за масштабами вони програють популярним світовим механізмам, але наразі являють собою путівник краудфандингу в Україні [36].

✦ **Бізнес-янгели** останнім часом вкладають кошти поряд із фондами венчурного інвестування. Це особи з великими обсягами власного капіталу, які найчастіше здійснюють інвестиції на більш ранніх етапах, ніж більшість венчурних фондів. «Найбільш відомі мережі та спільноти бізнес-янгелів у світі включають: Всесвітню асоціацію бізнес-янгелів; Всесвітній інвестиційний форум бізнес-янгелів (WBAF); Бізнес-янгели Європи; Європейська торгова асоціація бізнес-янгелів, насінневих фондів і гравців на ранніх стадіях ринку (EBAN); Бізнес-янгели InnovFin. Фонди бізнес-янгелів: Європейський фонд янгелів (EAF)» [37].

В Україні відсутнє відповідне законодавче поле щодо краудфандингу та бізнес-янгелів, тому для використання цих механізмів необхідно створювати певні нормативно-правові моделі в рамках загальних норм законодавства. Слабкість відповідної регуляції, яка б створила умови для певного рівня безпеки всім сторонам, формує суттєву недовіру до таких інструментів. Це означає втрату перспективи залучення додаткових інвестиційних коштів і можливе перенаправлення учасників цього процесу за кордон – у пошуках фінансування та прозорого середовища.

Таким чином, одним із головних недоліків застосування цих механізмів є відсутність законодавчої бази. Тому імплементація в законодавчий базис головних категорій у сфері краудфандингу та такого інструменту, як бізнес-янгели, надасть можливість задіяти весь їх потенціал. Гадаємо, що створення та впровадження таких законодавчих ініціатив необхідно, оскільки сформує нові потенціали для підприємницького середовища.

На межі можливостей державного та приватного секторів знаходиться ще один інструмент:

✦ **Державно-приватне партнерство (ДПП)** – система договірних відносин між публічним і приватним партнерами для співпраці на взаємовигідних умовах, на довгостроковій основі задля досягнення соціального та економічного та інших видів ефектів. Такі відносини відрізняються розподілом між партнерами вкладів, відповідальності, ризиків та прибутків. Цей механізм передбачає, що і публічний, і приватний сектори мають свої переваги при реалізації спільних рішень, надаючи можливість кожній стороні діяти в той спосіб, який в неї виходить найкраще.

Цікавим у цьому плані є досвід США. «Сучасному етапу державного регулювання ІКТ США, орієнтованому на посилення державно-приватного партнерства, притаманне поступове збільшення значення програмно-цільового фінансування такої діяльності. Державні науково-технічні програми активно використовуються для сприяння інформаційному розвитку економіки країни у контексті визначених науково-технічних та інноваційних пріоритетів» [38].

«У КНР особливості реалізації процесів цифровізації полягають у поєднанні державних асигнувань із залученням кредитних ресурсів, коштів приватних компаній, громадських установ та іноземних інвесторів, а також у переході на проектне фінансування, за яким розпорядниками 70% коштів є безпосередньо науково-дослідні установи, що дає змогу значно підвищити рівень їх інноваційної активності» [39].

Наразі механізм ДПП в Україні реалізується повільно, незважаючи на те, що керівництво держави визначило його одним із важливіших інструментів політики модернізації економіки нашої країни.

Основними причинами цього є відсутність гарантій для приватного сектора, що зобов'язання, які бере на себе публічний партнер, будуть ним виконані, та високі політичні ризики (під час виборів постає питання про зміну умов, укладених між домовленостями).

На наш погляд, такі проекти можуть бути застосовані під час розроблення та впровадження інформаційних технологій і в Україні на підприємствах публічної форми власності. Необхідно розробити механізм взаємодії для отримання від бізнесу пропозицій, пов'язаних із ключовими проблемними сферами. Важливим, у зв'язку із цим, вважаємо зміцнення зв'язків між приватним сектором (включно з великими компаніями та держпідприємствами), державними організаціями, академічними інститутами та дослідницькими центрами з метою прискорення темпів цифрової трансформації України.

Зазначимо, що всі фінансові важелі, розглянуті вище, мають бути глибоко взаємопов'язані між собою та з іншими науково-технічними та інноваційними інструментами, що створить умови для досягнення синергетичного ефекту в діях різних інституцій щодо перспектив процесів цифровізації в рамках економіки держави.

ВИСНОВКИ

Викладене дозволило сформулювати ряд рекомендацій органам, які відповідають за розробку та реалізацію економічної політики, щодо розширення можливостей застосування різноманітних важелів забезпечення ефективної цифрової адаптації бізнес-процесів реального сектора економіки України, зокрема:

- ✦ *Національному Банку України – розширити використання важелів стимулювання банківського кредитування підприємств реального сектора економіки, а саме: суттєво скоротити продаж установам банківського сектора державних цінних паперів – як боргових облігацій Уряду, так і сертифікатів НБУ – через зниження їх прибутковості до рівня актуальної облікової ставки, з тим, щоби спонукати надання банками кредитів представникам підприємницького сектора;*
- ✦ *Уряду – розширити можливості застосування податкових стимулів, а саме: надати статус спеціальних пріоритетних підприємств підприємницьким структурам, які активно вкладають фінансові кошти в новаторські інноваційні технологічні рішення, зниження для них ставки податку на прибуток до 75% (з відповідними змінами до ст. 136 ПКУ);*
- ✦ *Верховній Раді України – законодавчо врегулювати інструмент краудфандингу, а саме: прийняти спеціальний Закон України «Про краудфандинг» що установить правила залучення інвестицій через краудфандингові платформи. Основне завдання прийняття*

цього Закону полягає в мінімізації ризиків для інвесторів. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Уманець Т. В., Шаталова Л. С. Інноваційний потенціал технологічного підприємництва регіонів України: теоретико-методичний та практичний аспекти. *Економічні інновації*. 2018. Вип. 67. С. 190–202. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/505296>
2. Шлафман Н. Л., Бондаренко О. В., Захаров О. В. Сучасні теоретичні основи формування ринку інноваційних технологій в умовах концепції неіндустріалізації. *Економічні інновації*. 2020. Т. 22. Вип. 1. С. 165–178. DOI: [https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.1\(74\).165-178](https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.1(74).165-178)
3. Буркинський Б. В., Лайко О. І., Шлафман Н. Л., Горячук В. Ф. Комплексне забезпечення зростання технологічного потенціалу в підприємницькому секторі України. *Економічні інновації*. 2021. Т. 23. Вип. 3. С. 11–20. DOI: [https://doi.org/10.31520/ei.2021.23.3\(80\).11-20](https://doi.org/10.31520/ei.2021.23.3(80).11-20)
4. Цифровізація економіки України: трансформаційний потенціал : монографія / за ред. В. П. Вишневого, С. І. Князева. Київ : Академперіодика, 2020. 188 с.
5. Геєць В. М. Досвід і уроки реформації – шанс для України. *Економіка України*. 2017. № 12. С. 99–102.
6. Гриценко А. А. Інформаційно-цифровий етап розвитку соціально-економічних систем. *Економіка України*. 2022. № 1. С. 29–46. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.01.029>
7. Манцуров І. Г., Храпунова Я. В., Омельченко В. П., Барвінок А. С. Методологія статистичного оцінювання стану і динаміки цифрової трансформації України. *Економіка України*. 2022. № 3. С. 39–56. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.03.039>
8. Тарасевич В. М. Теоретичний вимір інформаційно-цифрової економіки: інформаційно-цифрові процеси та їх атрибути. *Економіка України*. 2021. № 6. С. 21–35. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.06.021>
9. Яненкова І. Г. Світовий цифровий розвиток та нові глобальні виклики для України. *Інтернаука. Серія «Економічні науки»*. 2020. № 10. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2020-10-6401>
10. Корнєєва Ю. В. Роль держави у сприянні інвестиціям у розвиток цифрової економіки. *Економіка прогнозування*. 2018. № 1. С. 120–134. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2018.01.120>
11. Скорик О. О., Рябоконт Н. П. Цифрова трансформація моделі публічного управління: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 7. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.7.50>
12. Михайлишин Л. І. Зарубіжний досвід активізації інноваційної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2016. Вип. 6. Ч. 2. С. 99–104. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.ua/archive/6_2_2016ua/25.pdf

13. Тягунова З. О., Бондаренко В. М. Краудфандинг: світовий досвід та практика. *Інноваційна економіка*. 2015. № 3. С. 25–32.
14. Прокопчук М. Б. Цифрові трансформації в економіці: світовий досвід та можливості для України // Тези І Міжнародної наукової конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу» (м. Житомир, 5–6 листопада 2020 р.). Житомир, 2020. С. 347. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/347.pdf>
15. Лігузова В. О., Баклаженко Ю. В., Гиря Р. М. Світовий досвід державної підтримки інновацій. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 18. С. 36–41. URL: <http://global-national.in.ua/archive/18-2017/10.pdf>
16. Карп'юк О. П. Національні моделі стимулювання інноваційного процесу. *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 3. С. 46–50.
17. ЕС розпочинає найбільший проєкт підтримки цифрової трансформації України із загальним бюджетом 17,4 млн євро / Представництво Європейського Союзу в Україні. 20.02.2023. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/ес-розпочинає-найбільший-проєкт-підтримки-цифрової-трансформації-України-із-загальним-бюджетом-174_uk?s=232
18. Іващенко А. І., Рудик Н. В. Проблеми фінансування інноваційних проєктів малого та середнього бізнесу: державні гарантії та їх значення // Фінансове забезпечення інноваційних проєктів малого та середнього бізнесу: глобальні виклики та українські реалії : збірник матеріалів І Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 7 грудня 2016 р.). Київ : КНЕУ, 2016. С. 30–33.
19. Бродовська О. Г. Досвід організації державної закупівельної діяльності в США: уроки для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2016. Вип. 6. Ч. 1. С. 52–56. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/6_1_2016ua/46.pdf
20. Гусейнова А. Стимулювання ІТ сектору: Міжнародний досвід. Податкові аспекти / Deloitte. 2016 URL: <https://uba.ua/documents/events/IT/Гусейнова.pdf>
21. Огляд торговельної політики Китайської Народної Республіки / Дія.Бізнес. 2023. URL: https://export.gov.ua/155-oglyad_torgovelnou_politiky_kitaiskoi_narodnoi_respubliki
22. Ляшенко В. І., Вишневецький О. С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку : монографія. Київ, 2018. 252 с.
23. Покришка Д. С. Технологічна конкурентоспроможність національної економіки як чинник економічної безпеки України: дис. ... канд. екон. наук : 21.04.01. Київ, 2021. 303 с.
24. Чумакова Т. Я., Цыганенко С. М. Стандартизація в сфері інформаційних технологій. *Математичні машини і системи*. 2009. № 2. С. 145–150. URL: http://www.immsp.kiev.ua/publications/articles/2009/2009_2/Gymakova_02_2009.pdf
25. Мединська Т. В., Черевата Р. Ю. Податкове стимулювання розвитку R&D в Україні та Польщі // Суспільна трансформація і безпека: людина, держава, соціум : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 8 червня 2017 р.). Львів : МАУП, 2017. С. 84–88.
26. Волкова Н. І., Свірідова К. Д. Аналіз проблем кредитування малого та середнього бізнесу в сучасних економічних умовах. *Фінанси. Облік. Банки*. 2017. № 1. С. 55–62.
27. Інвестиційна діяльність на ринку ІСІ / Україна фінансова. 2022. URL: https://ufin.com.ua/analit_mat/rzp/026.htm
28. Михайловська С. Не податком єдиним. Приклади пільгових умов для ІТ у світі / ЕВА. 23.08.2019. URL: <https://eba.com.ua/ne-podatkom-yedynym-pryklady-pilgovyh-umov-dlya-it-u-sviti/>
29. The Small Business Investment Company (SBIC) Program. Washington, DC. 2015. URL: https://www.sba.gov/sites/sbagov/files/2022-09/WebSBICProgramOverview_March2015_1.pdf
30. Кичко І. І. Трансформація соціальних функцій держави: фінансовий аспект. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 1. С. 132–137.
31. Кульчицький І. Програми та інструменти підтримки розвитку інновацій в Україні. Аналітичний огляд. Львів – Київ, 2020. URL: <http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Analiz-inno-program-ta-instrumentiv-w-Ukraini.pdf>
32. Платформа ефективного регулювання / Міністерство економіки України. URL: <https://regulation.gov.ua>
33. Гаркавенко В. О., Грінько І. М. Вплив цифровізації на трансформацію глобального фінансового ринку. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 33. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-74>
34. Ковтуненко К. В., Нестеренко О. В. Використання краудфандінгу як інструменту фінансування інноваційних проєктів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 15. С. 14–20. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2017/5.pdf
35. Краудфандинг в Україні: с миру по доллару – сбор средств / Nln. VENTURE. 20.05.2015. URL: https://inventure.com.ua/news/ukraine/kraudfanding_v_ukraine_s_miru_po_dollaru?fbclid=IwAR0ZzykWX2lsNgDCebnxdtVtd2G1ZABoF7KgdOuk_mgsJYx_LV2gXI
36. Абакуменко О. В., Куценко Б. І. Краудфандинг як інструмент фінансування інноваційно-технологічних проєктів. *Чернігівський науковий часопис. Серія 1 «Економіка і управління»*. 2016. № 1. С. 52–60.
37. Борщ В. І., Крусір Т. О. Вплив бізнес-ангелів на розвиток інноваційного підприємництва в Україні. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 2. С. 41–44. URL: <https://www.onmedu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/12248/Borshch.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
38. Смолій О. П. Фінансування банками інноваційної економіки: світовий досвід та вітчизняна практика : магістерська робота : 072. Тернопіль, 2018. URL: <http://dspace.wnu.edu.ua/bitstream/316497/32605/1/Смолій%20О.р.pdf>
39. Пустоваров А. І. Формування механізму цифрової трансформації управління розвитком національної економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2020. Вип. 34. С. 213–217. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-34-36>

REFERENCES

- Abakumenko, O. V., and Kutsenko, B. I. "Kraudfandynh yak instrument finansuvannia innovatsiino-tehnolohichnykh proektiv" [Crowdfunding as a Tool for Financing Innovation and Technological Projects]. *Chernihivskiyi naukovyi chasopys. Seriya 1 «Ekonomika i upravlinnia»*, no. 1 (2016): 52-60.
- Borshch, V. I., and Krusir, T. O. "Vplyv biznes-anheliv na rozvytok innovatsiinoho pidpriemnytstva v Ukraini" [Influence of Business Angels on the Development of Innovative Entrepreneurship in Ukraine]. *Pryazovskiyi ekonomichnyi visnyk*, iss. 2 (2019): 41-44. <https://www.onmedu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/12248/Borshch.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Brodovska, O. H. "Dosvid orhanizatsii derzhavnoi zakupiv-elnoi diialnosti v SShA: uroky dlia Ukrainy" [The Experience of the Government Purchase Activity Organization in the USA: Lessons for Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*, iss. 6, part 1 (2016): 52-56. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/6_1_2016ua/46.pdf
- Burkynskiyi, B. V. et al. "Kompleksne zabezpechennia zrostannia tehnolohichnoho potentsialu v pidpriemnytskomu sektori Ukrainy" [Comprehensive Provision of Technological Potential Growth in the Entrepreneurial Sector of Ukraine]. *Ekonomichni innovatsii*, vol. 23, no. 3 (2021): 11-20. DOI: [https://doi.org/10.31520/ei.2021.23.3\(80\).11-20](https://doi.org/10.31520/ei.2021.23.3(80).11-20)
- Chumakova, T. Ya., and Tsyganenko, S. M. "Standartizatsiya v sfere informatsionnykh tehnologiy" [Standardization in the Field of Information Technology]. *Matematychni mashyny i systemy*, no. 2 (2009): 145-150. http://www.immsp.kiev.ua/publications/articles/2009/2009_2/Gymakova_02_2009.pdf
- Harkavenko, V. O., and Hrinko, I. M. "Vplyv tsyfrovizatsii na transformatsiiu hlobalnoho finansovoho rynku" [Impact of Digitalization on the Transformation of the Global Financial Market]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 33 (2021). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-74>
- Heiets, V. M. "Dosvid i uroky reformatsii - shans dlia Ukrainy" [The Experience and Lessons of the Reform are a Chance for Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 12 (2017): 99-102.
- Hrytsenko, A. A. "Informatsiino-tyfrovyyi etap rozvytku sotsialno-ekonomichnykh system" [Information-Digital Stage of Development of Socio-Economic Systems]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 1 (2022): 29-46. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.01.029>
- Huseinova, A. "Stymuliuvannia IT sektoru: Mizhnarodnyi dosvid. Podatkovi aspekty" [Stimulating the IT Sector: International Experience. Tax Aspects]. *Deloitte*. 2016. <https://uba.ua/documents/events/IT/Гусейнова.pdf>
- "Investytsiina diialnist na rynku ISI" [Investment Activity on the CII Market]. *Ukraina finansova*. 2022. https://ufin.com.ua/analit_mat/rzp/026.htm
- Ivashchenko, A. I., and Rudyk, N. V. "Problemy finansuvannia innovatsiinykh proektiv maloho ta serednyoho biznesu: derzhavni harantii ta yikh znachennia" [Problems of Financing Innovative Projects of Small and Medium-sized Businesses: State Guarantees and Their Significance]. *Finansove zabezpechennia innovatsiinykh proektiv maloho ta serednyoho biznesu: hlobalni vyklyky ta ukrainski realii*. Kyiv: KNEU, 2016. 30-33.
- "Kraudfanding v Ukraini: s miru po dollaru – sbor sredstv" [Crowdfunding in Ukraine: One Dollar at a Time – Fundraising]. *NIn.VENTURE*. May 20, 2015. https://inventure.com.ua/news/ukraine/kraudfanding_v_ukraine_s_miru_po_dollaru?fbclid=IwAR0ZzykWX2lsNgDCebnxdteVtd2G1ZABoF7KgdOukmgsJYxJ_LV2gXI
- Karpiuk, O. P. "Natsionalni modeli stymuliuvannia innovatsiinoho protsesu" [National Models of Stimulating the Innovation Process]. *Stratehichni priorityety*, no. 3 (2013): 46-50.
- Kornieieva, Yu. V. "Rol derzhavy u spryannia investytsiam u rozvytok tsyfrovoy ekonomiky" [The Role of State in Promoting Investments in Digital Development]. *Ekonomika prohnouzuvannia*, no. 1 (2018): 120-134. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2018.01.120>
- Kovtunencko, K. V., and Nesterenko, O. V. "Vykorystannia kraudfandinhu yak instrumentu finansuvannia innovatsiinykh proektiv" [Using of Crowdfunding as a Tool for Financing Innovative Projects]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 15 (2017): 14-20. http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2017/5.pdf
- Kulchyt'skyi, I. "Prohramy ta instrumenty pidtrymky rozvytku innovatsii v Ukraini. Analychnyi ohliad" [Programs and Tools to Support the Development of Innovations in Ukraine. Analytical Review]. Lviv – Kyiv, 2020. <http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Analiz-inno-program-ta-instrumentiv-w-Ukraini.pdf>
- Kychko, I. I. "Transformatsiia sotsialnykh funktsii derzhavy: finansovyy aspekt" [Transformation of Social Functions of the State: Financial Aspect]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 1 (2018): 132-137.
- Liashenko, V. I., and Vyshnevskiyi, O. S. *Tsyfrova modernizatsiia ekonomiky Ukrainy yak mozhlyvist proryvnoho rozvytku* [Digital Modernization of Ukraine's Economy as an Opportunity for Breakthrough Development]. Kyiv, 2018.
- Lihuzova, V. O., Baklazhenko, Yu. V., and Hyria, R. M. "Svitovyi dosvid derzhavnoi pidtrymky innovatsii" [The World Experience of State Support for Innovation]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, iss. 18 (2017): 36-41. <http://global-national.in.ua/archive/18-2017/10.pdf>
- Mantsurov, I. H. et al. "Metodolohiia statystychnoho otsiniuvannia stanu i dynamiky tsyfrovoy transformatsii Ukrainy" [Methodology of Statistical Assessment of the Digital Transformation of Ukraine State and Dynamics]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 3 (2022): 39-56. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.03.039>
- Medynska, T. V., and Cherevata, R. Yu. "Podatkove stymuliuvannia rozvytku R&D v Ukraini ta Polshchi" [Tax Incentives for R&D Development in Ukraine and Poland]. *Suspilni transformatsii i bezpeka: liudyna, derzhava, sotsium*. Lviv: MAUP, 2017. 84-88.
- Mykhailovska, S. "Ne podatkom yedynym. Pryklady pilhovykh umov dlia IT u sviti" [Not a Single Tax. Examples of Preferential Conditions for IT in the World]. *EVA*. August 23, 2019. <https://eba.com.ua/ne-podatkom-yedynym-pryklyady-pilgovykh-umov-dlya-it-u-sviti/>
- Mykhailyshyn, L. I. "Zarubizhnyi dosvid aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti" [Foreign Experience of Intensifica-

- tion of Innovative Activity]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*, iss. 6, part 2 (2016): 99-104. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/6_2_2016ua/25.pdf
- "Ohliad torhovelnoi polityky Kytaiaskoi Narodnoi Respubliki" [Overview of Trade Policy of the People's Republic of China]. *Dii.Biznes*. 2023. https://export.gov.ua/155-ogliad_torghovelnoi_politiki_kitaiskoi_narodnoi_republiki
- "Platforma efektyvnoho rehulivannia" [A Platform for Effective Regulation]. *Ministerstvo ekonomiky Ukrainy*. <https://regulation.gov.ua>
- Pokryshka, D. S. "Tekhnolohichna konkurentospromozhnist natsionalnoi ekonomiky yak chynnyk ekonomichnoi bezpeky Ukrainy" [Technological Competitiveness of the National Economy as a Factor of Economic Security of Ukraine]: *dys. ... kand. ekon. nauk*: 21.04.01, 2021.
- Prokopchuk, M. B. "Tsyfrovii transformatsii v ekonomitsii: svitovy dosvid ta mozhlyvosti dlia Ukrainy" [Digital Transformations in the Economy: Global Experience and Opportunities for Ukraine]. *Suchasni vyklyky staloho rozvytku biznesu*. 2020. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/347.pdf>
- Pustovarov, A. I. "Formuvannia mekhanizmu tsyfrovii transformatsii upravlinnia rozvytkom natsionalnoi ekonomiky" [Formation of the Mechanism of Digital Transformation of Management of Development of National Economy]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*, no. 34 (2020): 213-217. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-34-36>
- Shlafman, N. L., Bondarenko, O. V., and Zakharov, O. V. "Suchasni teoretychni osnovy formuvannia rynku innovatsiinykh tekhnolohii v umovakh kontseptsii neoindustrializatsii" [Modern Theoretical Foundations of Formation of the Market of Innovative Technologies in the Context of the Concept of Neoindustrialization]. *Ekonomichni innovatsii*, vol. 22, no. 1 (2020): 165-178. DOI: [https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.1\(74\).165-178](https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.1(74).165-178)
- Skoryk, O. O., and Riabokon, N. P. "Tsyfrova transformatsiia modeli publichnoho upravlinnia: zarubizhnyi dosvid ta vitchyzniani realii" [Digital Transformation of the Public Governance Model: Foreign Experience and Domestic Realities]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalenia ta rozvytok*, no. 7 (2020). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.7.50>
- Smolii, O. P. "Finansuvannia bankamy innovatsiinoi ekonomiky: svitovy dosvid ta vitchyzniana praktyka" [Bank Financing of Innovative Economy: Light Evidence and Practical Practice]. Ternopil, 2018. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/32605/1/Смолій%20О.pdf>
- "The Small Business Investment Company (SBIC) Program". Washington, DC. 2015. https://www.sba.gov/sites/sbagov/files/2022-09/WebSBICProgramOverview_March2015_1.pdf
- Tarasevych, V. M. "Teoretychni vymiry informatsiino-tsyfrovoy ekonomiky: informatsiino-tsyfrovii protsesy ta yikh atributy" [Theoretical Dimension of Information-Digital Economy: Information-Digital Processes and their Attributes]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 6 (2021): 21-35. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.06.021>
- Tiahunova, Z. O., and Bondarenko, V. M. "Kraudfandynh: svitovy dosvid ta praktyka" [Crowdfunding: World Experience and Practice]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 3 (2015): 25-32.
- Tsyfrovizatsiia ekonomiky Ukrainy: transformatsiinyi potentsial* [Digitization of the Economy of Ukraine: Transformational Potential]. Kyiv: Akadempriodyka, 2020.
- Umanets, T. V., and Shatalova, L. S. "Innovatsiinyi potentsial tekhnolohichnoho pidpriemnytstva rehioniv Ukrainy: teoretyko-metodychni ta praktychni aspekty" [Innovative Potential of Technological Entrepreneurship of Ukrainian Regions: Theoretical-Methodical and Practical Aspects]. *Ekonomichni innovatsii*, iss. 67 (2018): 190-202. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/505296>
- Volkova, N. I., and Sviridova, K. D. "Analiz problem kredytuvannia maloho ta serednyoho biznesu v suchasnykh ekonomichnykh umovakh" [Analysis of Problems of Crediting of Small and Medium Business in Modern Economic Conditions]. *Finansy. Oblik. Banky*, no. 1 (2017): 55-62.
- "YeS rozpochynaie naibilshyi proiekt pidtrymky tsyfrovii transformatsii Ukrainy iz zahalnym biudzhetom 17,4 mln ievro" [The EU Is Launching the Largest Project to Support the Digital Transformation of Ukraine with a Total Budget of 17.4 Million Euros]. *Predstavnytstvo Yevropeiskoho Soiuzu v Ukraini*. February 20, 2023. https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/ес-розпочинає-найбільший-проєкт-підтримки-цифрової-трансформації-України-із-загальним-бюджетом-174_uk?s=232
- Yanenkova, I. H. "Svitovy tsyfrovii rozvytok ta novi hlobalni vyklyky dlia Ukrainy" [Global Digital Development and New Global Challenges for Ukraine]. *Internauka. Seriya «Ekonomichni nauky»*, no. 10 (2020). DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2020-10-6401>